

DEO DUCERE
MEDITATIO S. EPISTOLÆ
FERIA PRIMA

PENTECOSTES.

Additis S. Patrum dictis Quæstio-
numq; aliquot decisione, ad uberiorem textus cum opus
est explicationem, & Heterodoxorum refutationem.

QUAM

In Regia Aboënsi Academia,

PRÆSIDE,

ÆSCHILLO PETRÆO, S. S.
Theolog, Doctore & Episcopo Aboënsi,

Examini subicit, in Auditorio Majori, horis solitis

Ad diem Junij Anni 1654.

GABRIEL SIGFRIDI MALMENIUS
NYLANDUS.

Beda in hunc locum:

Juxta historiam dies Pentecostes, id est quinquagesimus computantur, quo lex data
erat ab occisione agni, hic autem non à Domini cana vel die, qua crucifis-
sus est: sed ab eius resurrectione.

Lyra in hunc locum:

Tale miraculum nunquam fuerat visum vel auditum, & patet litera, in qua denomis-
nantur habitatores diversarum regionum, in quibus sunt divisa idiomata to-
taliter: sicut in Judæa & Roma & partibus aliis.

A B O Æ,

Excusa Typ, Acad. apud Viduam Petri Waldj 1654.

Genere & Virtute Nobilissimis ac Magnanimis,

VIRIS.

DN. RUBERTHO Rosenschmitt / de Sfterby &c.
Regiæ M.^{tes} Servitori, & Ordinis militum Equitum præ-
fecto, ut fidelissimo, ita magnanimo; Evergetæ ac pro-
motori suo jugi observantiæ cultu ætatem colendo.

DN. NICOLA O Rosenschmitt de Skölviss &c.
à S.^a R.^a M.^{te} Captein & Eütenampt ut optime Constituto,
sic maxime strenuo; Mæcenati & promotori suo quovis
dietatis & Reverentiæ zelo æviternum suspiciendo,

SIMUL AC

*Reverendis, Clarissima Dignitate, Virtutum Ornamento
Eminentibus, sacrarum vè Pandectarum studiosissimis, ut & in
fontibus Israeliticis versatissimis, Viris.*

DN. HENRICO HENRICI, Pastori
in Jngo Vigilantissimo; Mæcenati & susceptori suo omni
Pietatis studio æviter honorando.

DN. MARTINO I. BRENNERO,
Pastori in Espâ Accuratissimo; ut Evergetæ suo pluri-
mum colendo, ita promotori ac fautori suo Reverenter
suspiciendo.

DN. HENRICO S. MALMENIO,
verbi Divini Symmistæ in Etundo perfideli; ut fratri suo
Germano, ita omni fraternali honoris & amoris cultu ap-
primè amando.

DN. ABRAHAMO H. HAGERO,
verbi Divini præconi in Jngo impigerrimo, fratri sua-
vissimo, nec non infucatae amicitiae loco singulariter Ad-
jungendo.

*Theologicam hanc συζητησιν, In Studiorum Σεβαστεία,
grata mentis ἀπορίμωμα, debitaq; observantia
ἐπιδειγμᾶ offerre & nuncupare voluit, imò quia
debit.*

GABRIEL S. MALMENIUS Resp.

MEDITATIO S. EPISTOLÆ
FERIÆ PRIMÆ
PENTECOSTES.

In Sanctæ & summæ Laudandæ Trinitatis, Patris, filii
& Spiritus Sancti nomine,

OMnes sitientes venite ad aquas & qui non habetis argentum, properate, emite & comedite: venite, emite absq; argento, & absq; ulla commutatione vinum & lac. Quare apenditis argentum, non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine, anima vestra. Inclinate aurem vestram, & venite ad me: audite, & vivet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. Ecce testem populis dedi cum ducem ac praeceptorem gentibus. Ecce, gentem quam nesciebas, vocabis: & gentes quæ te non cognoverunt, ad te current propter Dominum Deum tuum, & sanctum Israël: quia glorificavit te, Esa. 55. v. 1: 2: 3: 4: 5. In quibus verbis, Spiritualis quædam invitatio describitur sitibundorum & famelicorum quoad animam, ut accedant promptuarium & cellam DEI, habituri sine pecunia quicquid pala-

to aridet & gratum esse potest, & sentient recreationem
& vivet anima eorum. Hoc autem promptuarium &
cellam, dicit esse DEI ineffabilem misericordiam, æ
ternum foedus gratiæ, per Iesum Christum Davidis fi-
lium erectum, ut in eo benedicantur omnes gentes ter-
ræ. Per hunc omnia bona nobis dantur & offerantur,
ipse Salus & vita æterna, ille est ostium, via & veritas.
Hic positus est in testem in populo, qui de voluntate pa-
tris testatur, quod Deus sic dilexit mundum, ut omnis
qui credit in eum, non pereat sed habeat vitam æternam
Joh. 3. Ille est princeps & doctor suæ Ecclesiæ. Hic
vocabit ad se gentes, & qui ipsum non dum noverunt,
ille faciet unum ovile, ille erit unus perpetuus pastor.
Vocabit autem per suos ministros Apostolos in totum
terrarum orbem mittendos, sed prius maximis spiritus S.
donis exornandos, mysteriorum divinorum accurata
& admirabili cognitione, facultate loquendi omnibus
quæ sub coelo sunt lingvis, animo intrepido & forti, ut
neminem timeant docere viam salutis. Quibus donis
spiritus sancti, Apostoli exornati sunt primo festo Pen-
tecostes post ascensionem Christi in coelum. Dono-
rum spiritus S. effusionis historiam Textus jam expli-
candus proponit. Imprimis v. Spiritus Sancti benefi-
cia erga Ecclesiam collata celebremus, eumq; invoce-
mus canentes :

Veni Sancte Spiritus.

O Remus etiam Deum, ut hodiernum festum ita celebrare,
Epistolamq; ita meditari queamus, ut cedat in nominis Di-
vini gloriam, nobis in augmentum & incrementum doctrina; &
bonorum operum, in spem & fiduciam & tandem in æternam
beatitudinem. Dicamus igitur. Pater noster &c.

Textus

Textus. Act. 2. v. i. ad i4.

Recitat S. Lucas in textu recitato miraculum quoddam, quod cotigit primo festo Pentecostes N. T. Paulo post ascensionem Christi in caelos, videlicet quod discipulis unamiter congregatis, factus sit repente sonitus de caelo tanquam validi venti, replens domum ubi erant discipuli. Postea visæ dispersitæ lingvæ quasi igneæ, sedentes super unumquemq; Apostolorum. Quod etiam repleti Spiritu S. cæperint loqui variis peregrinis lingvis, pro ut Spiritus S. eos dirigebat & eorum sermonem. Post factum hunc sonitum dicit S. Lucas confluisse magnam populi multitudinem Judæorum & aliorum, ex omnibus qui sub caelo sunt, audiverunt verò eos loqui Apostolos quorumlibet lingvâ, ut ab illis optimè intelligerentur, quamvis essent Apostoli Galilæi, loquebantur verò magna DEI mysteria. Obstupescunt & admirantur hoc miraculum, quid portendet. Quidam illudunt eis & dicunt eos esse ebrios. Admonemur præcepti tertij, quod in ministerio sacro opus sit Spiritus Sancti auxilio, licet non ita adveniat visibili modo ut hic fit super Apostolos. Confirmatur articulus fidei, de Divinitate Spiritus S. verè enim est DEUS, qui tanti miraculi est author; tantum scientes Galilæam lingvam vel maternam, docet loqui omnibus lingvis: hæcenus non valentes portare omnia, quæ Christus docuit, iam fiunt in omnibus doctissimi. Excitatur ad orandum: sanctificetur nomen tuum,

P A R T E S:

I. De miraculo effusionis donorum Spiritus S. super Apostolos.

II, De iudicis spectatorum hujus miraculi, quid se viderint dixerint vè de hoc miraculo.

Atq; hæ sunt istæ Partes, quas hâc vice breviter & simpliciter tractare constituimus: *Omnipotens & aternus Deus, Pater noster celestis dilectissimus, nobis omnibus benedicat, cunctaq; utiliter & fructuose cedere faciat.*

P R I M A P A R S.

In quâ meditamur:

I. Hujus miraculi tempus.

Hoc indicatur à S. Luca his verbis † cum completur dies Pentecostes, venit sonitus de cœlo. Hoc festum celebrabatur in V. T. ante Christi ascensionem in cœlos, & ante miraculosam effusionem Spiritus S. in Apostolos, in memoriam datæ legis in monte Sinai, die quinquagesima post egressum Israelitarum ex Ægypto; vocatur hoc festum in lege Mosis festum Septimanarum, quod describitur Deut. 16, v. 9, 10. 11. 12. Ubi etiam hujus festi hæc causâ innuitur, quod oporteret ipsos recordari servitutis, quam pertulerunt in Ægypto, & datæ jam ac concessæ libertatis ab illa servitute. Prius vixerunt ad arbitrium & statuta Ægyptiorum, nunc liceat vivere juxta Dei leges, præcepta & statuta. Hoc festum iam in N. T. celebratur in memoriam hujus miraculi, quod Spiritus S. tertia Divinitatis persona tam perspicuè se manifestavit signo & virtute; signa erant ut mox audiemus lingvæ igneæ super Apostolos, sonitus de cœlo resonans. Virtutes varias & dona indidit Apostolis intelligendi & proloquendi mysteria magna, ratio-

ni

ni humanæ prorsus incognita & incomprehensibilia,
Quâ Spiritus S. operatione factum ut Evangelium præ-
dicaretur in toto mundo, ut omnes qui crederent in Dei
filium, non condemnarentur, sed vitam æternam acci-
perent.

L. C. Non celebramus quidem festa more Judaico
vel ex vi & præcepto legis Mosaicæ; nam de illis extat
sententia Apostoli Colos. 2. v. 8. seq. ad v. 18. interim pii,
â veneranda Ecclesia, Doctores, quædam festa habent,
quæ etiam apud nos usitata, cum primis verò hæc magna
festa: Nativitatis Christi, Pâschatos, Pentecostes, quod
hodiè Ecclesia celebrat. Quæ Ecclesiæ DEI ordinatio
minimè contemnenda. Hypocritarum & illusorum
judicia de festis improbat Syrach. Cap. 33 v. 7. 8. 9. 10. 11.
Hoc v. attendendum ut festa nostra celebremus in lau-
dem Dei, gratiarum actionibus, precibus, canticis,
concionibus, gaudio etiam corporali, benefaciendo e-
tiam pauperibus & perigrinis, ut docet DEUS Deut. 16.

II. Personas, quibus Spiritus

S. se manifestavit, & super quas effusus, & in qui-
bus mox operatus est mirabilia. Quinam hi fuerunt,
qui Spiritus S. dona acciperunt, indicat S. Lucas in ca-
pite præcedenti v. 13. ubi nomina horum recensentur,
qui omnes Christi fuerunt discipuli & spectatores ascen-
sionis ejus in cœlum & auditores angelicæ concionis,
de reditu Christi visibili in extremo die, quam concio-
nem audiverunt in monte Olivarum, unde etiam Chri-
stus ascendisse videtur, De his dicitur quod perman-
serint postea in precatione & oratione cum Maria matre
Jesu & cum fratribus ejus. Quia vero Judas Ischariot
pro-

proditor Christi horribiliter perierat, & numerum cupiebant plenum Apostolorum, eligunt in locum Judæ, Matthiam nomine. Erant itaq; duodecim Apostoli, hi erant congregati unanimiter, & quidem in domo quadam vel contignatione superiori; cujus hæc domus fuerit, non indicatur, videtur illa domus fuisse, in qua erant congregati adveniente Christo post resurrectionem ex mortuis, fortasse illa, in qua Christus comederat agnum Paschalem cum discipulis ante Passionem suam, nam describitur & illa, quod fuerit coenaculum superius vel superior contignatio. Marc. 14. v. 15.

L. C. Ubi preces seriæ ad Deum fiunt, ubi concordia est fraternæ, illic Spiritus S. sese manifestat, licet non ita visibili modo, ut hic factum, attamen invisibili modo & virtute efficaciq; sua. Ideò pietas & pietatis exercitia non negligenda, orationes ad Deum non negligendæ, dabit enim DEUS Spiritum S. petentibus. Concordia necessària est Christianis, si velint aliquid impetrare à DEO, præsertim Spiritualia bona. Ubi, inquit Christus, duo vel tres in nomine meo congregati, illic sum in medio eorum. Matthæi 18. v. 19. 20. Hoc vult Psal. 133. & Psal. 106. v. 1. 2. 3. 4. 5. Psal. 105. v. 1. ad v. 9.

III. Modum effusionis donorum Spiritus S. in Apostolos. 1. Fit sonitus de cœlo tanquam vehemens ventus. 2. Replet domum ubi erant Apostoli sedentes. 3. Apparuerunt dispertitæ lingvæ igneæ, habentes speciem ignis; hoc signo externo apparuit Spiritus S. ut indicaret efficaciam concionum Apostolicarum, ad comburendum quasi veterum inveteratos errores gentilium & aliorum seductiones. In baptismo Christi apparuit Spiritus S. in specie columbæ

bæ ad denotandam Christi innocentiam & Sanctitatem.
4. hæ lingvæ igneæ apparuerunt super capita Apostolorum solum. 5. Replentur etiam intrinsecè Spiritu Sancto, hoc est donis Spiritus S. admodum & copiosè exornantur & illuminantur, & mox hæe dona auditoribus præsentibus indicant per sermonem in aliis lingvis de rebus gravissimis & magnis Dei mysteriis.

L. C. I. Patet ex hoc modo apparitionis Spiritus Sanctus divinitas Spiritus Sancti. Conferre verò cognitionem lingvarum omnium in momento, est opus Dei: Deus in momento confudit lingvam primam, quam ædificantes turrim babilonicam habuerunt eandem, faciendo multas lingvas, aut ex una multas, sed mirabili Dei sapientia multiplicando lingvas. Confudit Deus lingvas ædificantium, hoc est dedit alias atq; alias lingvas præter illam primam Lingvam, quâ Hoc usus cum suis & ipsorum posteri, quæ fuit, ut communis est opinio, lingua Ebræa. Hæc lingua mansit inconfusa in familia Eber, unde etiam Ebræa dicitur. Reliquis dedit Deus alias lingvas ut non mille essent unius ejusdemq; lingvæ, ideoq; coacti sunt omittere inceptam ædificationem. Has lingvas solus Deus dedit, jam Spiritus S. dat lingvarum harum omnium, quæ in mundo sunt, cognitionem, ergò etiam est verus Deus. In Spiritus S. nomine, æquè ac in nomine patris & filii baptizamur. Noverimus itaq; Spiritum S. esse verum Deum, & quod rectè credimus eum esse verum Deum, ut tertius fidei nostræ articulus habet.

L. C. 2. Dona Spiritus S. necessaria sunt docentibus in Ecclesia, modo aliquid salutare velint præstare in Ecclesia. Dona naturalia, elegantia, prudentia, sobrietas, etiam necessaria sunt, sed dona Spiritus S. abesse

non possunt. verè enim dicitur: sine tuo numine nihil est in homine, nihil est innoxium. Ita David pro Spiritus S. donis orat, Psal. 51. v. 12, 13. Psal. 143. v. 10. 11.

L. C. 3. Lingvarum cognitio doctoribus Ecclesiæ necessaria & utilis. Quæ licet nunc non obveniat alicui in instanti, sed magno cum labore, tamen est donum DEI posse illas discere, præsertim lingvas illas duas sacras & principales Ebræam & Græcam, in qua priori scriptum est vetus Testamentum, in altera est novum Testamentum scriptum. Debemus verò DEO magnas gratias quod habemus utrumq; Testamentum, ex his duabus primariis lingvis Ebræa & Græca in linguam nostram vernaculam transfusum & translatum, ut non sit opus recurrere ad has duas peregrinas lingvas, nisi in disputationibus cum adversariis. Alias tuto sacris Bibliis in nostram linguam rectè conversis fidere possumus & debemus, nec dubitamus nostras preces, laudes & gratiarum actiones & conciones esse DEO gratus in hac nostrâ vernacula lingua, qua illorum preces & alia pietatis exercitia, qui in lingua Ebræa vel Græca orant vel laudant Deum. Id quod testatur etiam Psalmista Psal. 117. v. 1. 2. Meminerint etiam qui lingvas didicerint, nisi iis utantur ad gloriam DEI & ædificationem, proximi, nihil boni efficiunt per hanc cognitionem quod Apostolus docet 1. Cor. 13. Si lingvis, inquit, angelorum & hominum loquar, charitatem verò non habeam, factus sum æs resonans vel Cymbalum tinniens.

SECUNDA PARS

In parte prima fuit consideratio miraculosa effusionis donorum Spiritus S. super Apostolos. In hac altera parte occurrit iudicium auditorum & Spectatorum de hoc miraculo. In

In quâ meditamur:

I. Auditorum descriptio-

nem. 7. Quoad nationem vel patriam. De hac refert S. Lucas, quod fuerint illi partim Judæi habitantes Jerosolymis; deinde viri pii ex omni gente quæ sub cælo est. Hic mox recensentur & nominantur Parthi, Medi, Elamitæ, & habitantes in Mesopotamia, Judæa & Kappadocia, Ponto & Asia, Phrygia & Pamphilia, & in finibus Libyæ & Cyrenes, & peregrini Romani Judæi & Profelyti, Cretenses & Arabes. Hi omnes sine dubio soliti erant etiam antea, hoc tempore visitare urbem Jerusalem, & quidem propter cultum divinum. Alias legimus Act. 6. fuisse Jerosolymis Libertinos habentes illic Synagogam suam Cyrenæos, Alexandrinos ex Cicia & Asia, disputantes cum Stephano, qui non potuerunt resistere spiritui loquenti per Stephanum. Act. 6. v. 8. 9. 10. Sine dubio quotannis erat magnus confluxus hominum peregrinorum Jerosolymam, propter templum elegantissimum, propter cultum DEI magnificentum; propter sapientiam Regum & Sacerdotum Judæorum. Hoc etiam ostendit historia adventus Magorum Jerosolymam. De Jerusalem dicitur Psal. 122. v. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Sicuti Deus tunc temporis habuerit Ecclesiam ex variis populis & lingvis ex omni Gente quæ sub cælo est, Evangelium prædicatum in toto orbe juxta Christi mandatum, ut Apostolus testatur illud prædicatum esse suo tempore & fructificasse in toto mundo: Ita etiam habet hodie Ecclesiam congregatam ex omnibus nationibus & populis etiam ubi nos non credimus, Elias existimavit se solum relictum verum veri Dei cultorem,

sed Dominus habuit adhuc septem millia, imò multa millia suorum cultorum & Servorum. Et Ecclesia non semper est visibilis, non semper florens & virescens sed ut civitas in monte quidem posita, sed tenebris involuta, ideo credimus esse talem Ecclesiam per totum mundum dispersam, cujus nobiscum eadem fides, idem verbum DEI &c. Non itaq; existimemus nos solos veros Christianos, adhuc est multitudo innumera juxta nostrum numerandi modum, verè Deum timentium, diligentium & invocantium. Hoc testatur S. Johannes Apoc. 7. scribens postquam vidisset signata tot millia ex qualibet tribu, duodecim tribuum Israel; ex tribu Juda tot millia, ex tribu Ruben &c. vidit populum multum, quem nemo numerare potuit ex omnibus Gentibus, tribubus, populis & lingvis, stantes coram throno & agno, induti stolis albis & palmæ in manibus eorum, clamantes voce magna & dicentes; salus sedenti super thronum Dei nostri & agno.

L. G. 2. Non omnes Judæi fuerunt tempore Christi increduli, erant multi pii & boni Christiani sed clam propter aliorum metum, quorum timiditatem & infirmitatem Deus toleravit. Nicodemus venit ad Christum nocte, Josephus de Aritmathia bonus Christianus & multi alii, sed pauci erant in collatione & respectu ad multitudinem impiorum & incredulorum, quorum tamen magna pars etiam conversa per Apostolorum prædicationem. Et Apostolus Rom. 11. de Judæorum conversione non dubitanter scribit, v. 23. ad v. 37.

II. Medium congregandi tantam, auditorum & spectatorum miraculi, multitudinem. Hoc indicat S. Lucas dicendo: Postquam factus

factus hic esset sonitus convenit multitudo populi, non tuba vel buccina, non tympano, non campanis convocata hæc multitudo, sed cœlitus facto sonitu, magna convenit multitudo ex omnibus Gentibus & populis qui sub cœlo sunt. Divinitus itaq; convocati à quodam miraculo, videtur etiam fuisse ingentem & vehementem sonitum tanquam vehemens aliqua procella. Et hic sonitus ut apparet publicè innotuit, & quæ domus illa, quæ repleta fuisset hoc habitu, domus in qua cedebant Apostoli cum aliis piis.

L. C. DEO non deest via & medium habendi spectatores suorum miraculorum & factorum. Ita nomen DEI per se quidem sanctum est, etiam sine nostra petitione, verum nobis orandum ut etiam apud nos sanctificetur, ut D. Lutherus primam petitionem orationis Dominicæ interpretatur. Ita regnum DEI advenit, ita voluntas ejus fit sine nostra petitione, verum nos oramus, ut ad nos perveniat regnum Dei, apud nos fiat voluntas ejus. De hac Dei potentia efficiendi, quid velit, loquitur Joel cap. 2. v. 8, seq. ad finem capitis. David Psal. 68. v. 33. 34. 35. 36.

III. Auditorum animos &

verba de hoc miraculo. Primò dicit S. Lucas quod obstupuerint & timuerint ad hanc visionem, ad hanc Majestatem, quam representabant hæc lingvæ igneæ, insignis & inaudita apostolorum eloquentia etiam in lingvis peregrinis cujusvis nationis, qui tamen erant Galilæi, qui alias habebantur pro rudioribus, ut de Nazaretho dicebat Nathanael, nunquid boni ex Nazaretho. Joh. 1. v. 48. Deinde locuti sunt auditores de hoc miraculo dicentes: Ecce, nonne omnes qui loquuntur, Galilæi sunt, quomo-

do

do audimus eos loquentes cujusque nostrâ lingvâ, in qua nati sumus. Deinde enumerantur populi nationum variarum, qui hoc dixerint & varias lingvas habuerint. Audimus, inquit, illos eloquentes magnalia Dei, ob stupescunt iterum ac dicunt inter se: Quid sibi vult. Quidam deridebant Apostolos ita loquentes & adscribebant eorum sermones & explicationes magnalium DEI, ebrietati, dicentes: sunt ebrii. Quos masculè redarguit & refutat S. Petrus, quam impudenter suo ore protulissent hanc contumeliam, quamvis in secreto vel paucis audientibus prolata.

L. C. In Ecclesia varietas magna auditorum depræhenditur in explicandis concionibus & sermonibus de operibus Dei & ipsis Dei operibus. Cum Christus eiecit dæmoniũ quoddam, ut scribit S. Matth. c. 12. varia auditorum & spectatorum extabant judicia. v. 22. Quidam admirati sunt, quidam Diabolo tribuunt hanc virtutem Christi. Quædam mulier laudat Christum propter hoc factum, Luc. 11. dicens: Beatus venter, qui te portavit & ubera quæ suxisti. Discamus potius omnia in meliorem interpretari partem, cum satis superquè constet rem benè se habere. Videamus ne lingua domatur ab inferno ut loquitur S. Jacobus cap. 3. v. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. Oremus ut Deus aperiat labia nostra, & os nostrum annuntiabit laudem DEI. Psal. 51. v. 17.

CLementissime DEUS pater cœlestis, qui lingvarum donis & scripturarũ verâ intelligentia Apostolos ornasti, ut per tales, mundus illuminaretur & amplectaretur Evangelium, & ita salvaretur. Oramus te cernui, ut idem Evangelium,

gelium quod nobis etiam prædicatur in lingua
nostra materna, prompti & alacres accipiamus,
Per & propter eundem filium tuum Dominum
nostrum Jesum Christum, qui tecum & Spiritu
Sancto vivit & regnat in sempiterna secula.
Amen.

UTsimus sicut Oliva virens in domo Dei, confidamus beni-
gnitati DEI in seculum & seculum. Celebremus te in
seculum, quod fecerit hac expectantibus nomen tuum, quia bo-
num coram eis quos benignitate persequeris. Psal. 52. v. 10, 11.

Quæstiones

I.

Cur festo Pentecostes miserit Christus Spiritum S. potius quam alio die? R.

*Festo die, quo Hierosolymam confuere solebat
ingens hominum multitudo, editum fuisse miraculum,
ut illustrius redderetur. Et certe hac occasione in ul-
timos usq; terrarum fines sparsum fuit, ut mox vide-
bimus. Eodem consilio sapè Christus Hierosolymam
ascendit diebus festis, quo pluribus innotescerent vir-
tutes quas edebat, atq; ut in majore hominum frequen-
tia uberiore esset doctrina fructus. Quemadmodum
dictum est Iob. 2, v. 13. & 5, v. 5. & 7, v. 10. Sic
etiam postea refert Lucas Paulum festinasse, ut an-
te diem Pentecostes Hierosolymam perveniret: non
religio-*

religione aliqua, sed propter frequentiore[m] conven-
tum, quo pluribus prodesset.

II.

AN Apostoli verè locuti sint extraneis lingvis?
R: Aff.

*Alioqui non in ipsis sed in auditoribus fuisset mi-
raculum. Ita falsa fuisset similitudo, cujus ante me-
minit Lucas, nec tam ipsis datus esset spiritus quam al-
liis. Audimus etiam ut Paulus Deo gratias agat,
quod diversis lingvis loquatur. Certè earum ES in-
telligentiam ES usum sibi vindicat 1. Cor. 14. v. 18.
Neq[ue] verò hanc facultatem consecutus fuerat suo stu-
dio vel industria, sed habebat ex dono Spiritus. Eo-
dem loco speciale donum esse affirmat, quo non omnes
sint pradii. Ex his constat, varietate intelligen-
tiaq[ue] linguarum donatos fuisse Apostolos. Et ubi in-
venerunt congregationem Iudeorum; ibi loquuti sunt
Hebraicè aut Syriacè: ubi congregationem Creten-
sium, aut Asianorum, ibi Gracè: ubi congregationem
Romanorum, ibi latinè: ita ut habuerint veram
cum auditoribus communica-
tionem.*